

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В.О.СУХОМЛИНСЬКОГО**

**Коледж
Миколаївського національного університету імені В.О.Сухомлинського**

Циклова комісія з соціально-гуманітарного напрямку підготовки

ЗАТВЕРДЖЕНО

Голова приймальної комісії

Миколаївського національного університету
імені В. О. Сухомлинського

В. Д. Будак

27 березня 2018 року

**ПРОГРАМА ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ
З ДИСЦИПЛІНИ «ІСТОРІЯ УКРАЇНИ»
ДЛЯ АБИТУРІЄНТІВ, ЩО ВСТУПАЮТЬ ДО
КОЛЕДЖУ МИКОЛАЇВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО
НА ДЕННУ ФОРМУ НАВЧАННЯ ЗА ОКР «МОЛОДШИЙ СПЕЦІАЛІСТ»
НА ОСНОВІ ПОВНОЇ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ
ЗА ТАКИМИ ГАЛУЗЯМИ ЗНЯНЬ ТА СПЕЦІАЛЬНОСТЯМИ:**

Шифр та найменування галузі знань	Код та найменування спеціальності
08 Право	081 Право
23 Соціальна робота	231 Соціальна робота

Програму вступного випробування з дисципліни «Історія України» для абітурієнтів, що вступають до Коледжу МНУ імені В.О.Сухомлинського за освітньо-кваліфікаційним рівнем «молодший спеціаліст» на основі повної загальної середньої освіти на денну форму навчання за галузю знань 08 «Право» спеціальністю 081 «Право» та галузю знань 23 «Соціальна робота» спеціальністю 231 «Соціальна робота». Програму складено для 10-11 класів використовуються зі змінами, внесеними у 2014 році та розміщеними на сайті Міністерства. Академічний рівень та рівень стандарту: програми «Історія України. 10-11 класи».

Розробник: к.і.н., викладач вищої категорії циклової комісії з соціально-гуманітарного напрямку підготовки Коледжу МНУ імені В.О.Сухомлинського І.І.Хомутовська _____
(підпис)

Затверджено на засіданні циклової комісії соціально-гуманітарного напрямку підготовки, протокол № ____ від «____» _____ 20__р.

Затверджено на засіданні Педагогічної ради Коледжу МНУ імені В.О.Сухомлинського, протокол № __ від «____» _____ 20__р.

Голова Педагогічної ради
Коледжу МНУ імені В.О.Сухомлинського _____ В.К.Орловський

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Основним стратегічним ресурсом консолідації нації є освіта, зокрема – історична. Шкільний курс історії України має найбільші потенційні можливості для розвитку особистості, яка усвідомлює свою приналежність до Українського народу та сучасної європейської цивілізації; необхідність збереження та збагачення українських культурно-історичних традицій, шанобливого ставлення до національних святих, української мови, історії, формування культури міжетнічних і міжособистісних відносин. В основі вивчення історії є поєднання проблемно-тематичного, хронологічного, цивілізаційного та культурологічного принципів.

Програму вступного випробування з дисципліни «Історія України» для абітурієнтів, що вступають до Коледжу МНУ імені В.О.Сухомлинського за освітньо-кваліфікаційним рівнем «молодший спеціаліст» на основі повної загальної середньої освіти на денну форму навчання за галузю знань 08 «Право» спеціальністю 081 «Право» та галузю знань 23 «Соціальна робота» спеціальністю 231 «Соціальна робота». Програма з історії для 10-11 класів складена, виходячи з цілей, вимог і змісту навчання історії у школі, закладених у Державному стандарті освіти (освітня галузь «Суспільствознавство») та відповідно вимог до профільної школи. Представлено курси історії України ХХ – початку ХХІ століття, які складають хронологічно послідовну лінійну систему історичної освіти.

2. МЕТА, ЗАВДАННЯ СПІВБЕСІДИ

Вступне випробування з історії України для вступу на навчання до Коледжу МНУ імені В.О.Сухомлинського за освітньо-кваліфікаційним рівнем «молодший спеціаліст» проводиться з **метою**: повторення основних етапів з історичної боротьби народу за українську державність та її розбудову, не залишаючи осторонь найважливіших подій самої історії українського народу. **Завдання**: показати знання засвоєнні в процесі навчання у школі, теоретичних основ зі спеціальності; продемонструвати навички практичного володіння засобами та закономірностями тематики. Перелік **знань**, якими повинен оволодіти абітурієнт при підготовці до вступного тестування з дисципліни «Історія України»:

- основні етапи розвитку історії України;
- бути ознайомленими з основними історичними джерелами;
- розуміти хід історичного процесу;
- знати діячів минувшини.

Перелік **вмінь і навиків**, що формуються у абітурієнта в процесі підготовки до вступного тестування з «Історії України»:

- Загально-функціональні вміння та навички
 - аналізувати історичні процеси на території України;
 - співставляти минуле та сучасне;
 - виховувати прагнення до набуття нових знань, самовдосконалення, постійного творчого пошуку.

- **Предметні вміння і навички**

- визначати дати та хронологічні межі подій;
- співвідносити рік зі століттям, століття з тисячоліттям;
- встановлювати послідовність та тривалість подій, віддаленість від сьогодення;
- співвідносити дати подій з певним періодом;
- правильно користуватися лінією часу;
- визначати географічне положення країни;
- показувати на карті місця історичних подій;
- читати історичну карту, використовуючи її легенду;
- самостійно вичленовувати інформацію з тексту та позатекстових компонентів підручника з історії;
- аналізувати нескладні та адаптовані історичні джерела;
- визначати та використовувати під час відповіді історичні терміни та поняття;
- розповідати про історичні події та явища й описувати їх;
- надавати стисло історичну характеристику видатним діячам;
- формулювати емоційно-ціннісну оцінку історичних подій і діяльності історичних осіб;
- визначати причини, сутність, наслідки та значення історичних явищ та подій.

3. ПРОГРАМА ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ З ДИСЦИПЛІНИ «ІСТОРІЯ УКРАЇНИ»

Тема 1. ВИНИКНЕННЯ ТА РОЗВИТОК КИЇВСЬКОЇ РУСІ

Слов'яни під час Великого переселення народів. Розселення племінних союзів східних слов'ян VIII-IX ст. на території сучасної України. Сусіди східнослов'янських племен. Етнічні й державотворчі процеси в період утворення Київської держави. Походження назви «Русь». Князювання Аскольда. Правління Олега. Князь Ігор. Походи проти Візантії. Княгиня Ольга, її реформи. Прихід Святослава до влади. Похід проти Хозарського каганату. Балканські походи. Суспільний устрій Київської держави у IX—X ст. Склад та заняття населення. Життя людей у селі. Міста і міське життя.

Тема 2. КИЇВСЬКА ДЕРЖАВА НАПРИКІНЦІ X - У І ПОЛОВИНІ XI ст.

Початок правління князя Володимира. Територіальне зростання Київської держави. Запровадження християнства як державної релігії. Внутрішня і зовнішня політика Володимира. Міжусобна боротьба між синами Володимира Великого. Утвердження Ярослава в Києві. Розбудова Києва. «Руська правда». Церковне та культурно-освітнє життя. Відносини з іншими державами. Політичний устрій. Основні верстви населення. Розвиток землеволодіння. Залежність селян і повинності. Розвиток сільського господарства, ремесел, торгівлі. Міста. Гроші. Розвиток української мови та писемності. Школи. Усна народна творчість. Архітектура. Малярство. Музична творчість.

Тема 3. КИЇВСЬКА ДЕРЖАВА У II ПОЛ. XI - I ПОЛ. XIII ст.

Київська держава за часів правління Ярославичів. Боротьба між Ярославичами за київський престол. Любецький з'їзд князів. Посилення великокнязівської влади за Володимира Мономаха, його внутрішня і зовнішня політика. Правління Мстислава Володимировича. Роздробленість Русі. Політичний і соціально-економічний розвиток Київського і Переяславського князівств середини XII — першої половини XIII ст. Політичний і соціально-економічний розвиток Чернігівського князівства середини XII — першої половини XIII ст. «Слово о полку Ігоревім» — історичне джерело і літературна пам'ятка Давньої Русі. Політичний і соціально-економічний розвиток Галицького і Волинського князівств. Піднесення Галицького князівства за Володимира та Ярослава Осмомисла. Освіта. Наука. Усна народна творчість. Книжні пам'ятки. Літописання. Архітектура та мистецтво. Історичне значення Київської держави.

Тема 4. ГАЛИЦЬКО-ВОЛИНСЬКА ДЕРЖАВА

Утворення Галицько-Волинської держави за Романа Мстиславича. Боротьба синів Романа Мстиславича за відродження Галицько-Волинської держави. Перший похід монголів на Русь. Вторгнення хана Батия на українські землі. Утворення Золотої Орди. Внутрішня та зовнішня політика князя Данила Романовича. Коронація Данила. Наступники Данила Романовича. Правління короля Юрія I. Останні галицько-волинські князі. Боротьба Польщі, Угорщини та Литви за землі Галицько-Волинської держави в 40-80-ті роки XIV ст. Волинь за правління Любарта. Особливості розвитку культури Галицько-Волинської держави. Освіта. Літописання. Архітектура та образотворче мистецтво. Історичне значення Галицько-Волинської держави.

Тема 5. УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ У СКЛАДІ ВЕЛИКОГО КНЯЗІВСТВА ЛИТОВСЬКОГО ТА ІНШИХ ДЕРЖАВ (II ПОЛ. XIV-XV ст.)

Поширення влади польського короля на Галичину, а Великого князівства Литовського — на інші українські землі. Суспільно-політичний устрій Великого князівства Литовського. Кревська унія. Політика великого князя литовського Вітовта щодо українських земель. Виступ литовсько-руської знаті на чолі з князем Свидригайлом. Відновлення та остаточна ліквідація Київського і Волинського удільних князівств. Закарпаття під владою Угорщини. Буковина у складі Молдовського князівства. Завоювання Московською державою Чернігово-Сіверських земель. Утворення Кримського ханства. Перехід кримських ханів у васальну залежність від Османської імперії. Початок татарських походів на українські землі. Соціальна структура суспільства. Панівні верстви населення, їхнє повсякденне життя. Князь В.-К. Острозький. Становище духівництва та церковні відносини. Сільське господарство. Становище і повсякденне життя селянства. Зростання міст. Магдебурзьке право. Міське населення та його спосіб життя. Розвиток ремесел і торгівлі. Особливості розвитку культури українських земель у другій половині XIV-XV ст. Освіта. Юрій із Дрогобича. Початок українського книговидання. Швайпольт Фіоль. Архітектура й містобудування. Малярство та книжкова мініатюра.

Тема 6. УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ В XVI ст.

Соціальна структура українського суспільства та економічне життя. Князі, пани й дрібна шляхта. Становище непривілейованих груп населення. Виникнення українського козацтва. Передумови Люблінської унії. Люблінський сейм 1569 р. Суспільно-політичні зміни в українських землях після Люблінської унії. Реформаційні та контрреформаційні рухи в Україні. Православні братства. Львівська братська школа. Становище церкви. Розвиток полемічної літератури. Церковні собори в Бересті 1596 р., утворення греко-католицької церкви. Виникнення Запорізької Січі. Д. Вишневецький. Життя та побут козаків. Військове мистецтво козацтва. Утворення реєстрового козацтва. Повстання 1591-1596 рр. Умови розвитку культури. Розвиток української мови. Шкільництво. Острозька академія. Рукописна книга та книговидання. Архітектура й містобудування. Образотворче та декоративно-ужиткове мистецтво.

Тема 7. УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ У ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ XVII ст.

Зростання магнатського землеволодіння. Поширення фільварків. Розвиток товарного виробництва. Міста. Становище селян та міщан. Вплив Берестейської унії на церковне життя в Україні. Становище церков. Морські походи козаків. Гетьман П. Конашевич-Сагайдачний. Участь українського козацтва у Хотинській війні. Козацько-польський збройний конфлікт 1625 р. Повстання Т. Федоровича, І. Сулими. Національно-визвольне повстання 1637-1638 рр. Митрополит П. Могила. Шкільництво. Утворення Києво-Могилянської академії. Література. Книговидання. Театр. Література. Музика. Архітектура та образотворче мистецтво.

Тема 8. ПОЧАТОК НАЦІОНАЛЬНО-ВИЗВОЛЬНОЇ ВІЙНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ СЕРЕДИНИ XVII ст.

Передумови Національно-визвольної війни. Б. Хмельницький, його сподвижники. Битви на Жовтих Водах, під Корсунем та Пилявцями. Визвольний похід українського війська в Галичину. Програма розбудови Української козацької держави. Збаразько-Зборівська кампанія. Укладення Зборівської угоди. Берестецька битва. Білоцерківський мирний договір. Утворення української козацької держави — Гетьманщини. Політичний та адміністративно-територіальний устрій. Фінансова система та судочинство. Українська армія. Зміни в соціально-економічному житті українського народу. Молдовські походи Б. Хмельницького. Батозька битва. Жванецька облога. Внутрішньо- і зовнішньополітичне становище Гетьманщини наприкінці 1653 р. Українські землі в системі міжнародних відносин. Місце Гетьманщини в міжнародних відносинах тогочасної Європи. Зовнішня політика Гетьманщини. Відносини між Українською державою і Московією. Українсько-московська міждержавна угода 1654 р. Воєнні дії в 1654-1655 рр.

Тема 9. УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ В 60-80-ті роки XVII ст.

Віленське перемир'я. Зміна зовнішньополітичної орієнтації Б.Хмельницького. Дії українського війська в Польщі 1656-1657 рр. Б. Хмельницький - політик та дипломат. Становище в Гетьманщині після смерті Б. Хмельницького. Гетьман І. Виговський, його зовнішня та

внутрішня політика. Гадяцька угода 1658 р. Московсько-українська війна 1658-1659 рр. Конотопська битва. Переяславський договір 1659 р. Чуднівська кампанія 1660 р. та укладення Слободищенської угоди. Боротьба за владу на Лівобережній Україні. Андрусівське перемир'я 1667 р. Гетьман П. Дорошенко, його боротьба за об'єднання України. Чигиринські походи турецько-татарського війська. Бахчисарайський мир. Занепад Правобережжя, його перехід під владу Польщі. Адміністративно-територіальний устрій Лівобережної Гетьманщини. Органи влади. Заходи гетьманів щодо захисту державних інтересів Гетьманщини. Соціальний устрій. Слобідська Україна в другій половині XVII ст. Заснування слобідських міст. Адміністративно-політичний та соціальний устрій. Запорізька Січ у складі Гетьманщини. Участь запорожців у війнах проти Польщі, Османської імперії та Кримського ханства. Політика уряду Московії щодо Запорізької Січі. Господарське, культурне та церковне життя в українських землях. Землеволодіння. Сільське господарство, ремесло, промисли, торгівля. Становище церкви.

Тема 10. УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ НАПРИК. XVII — У І ПОЛ. XVIII ст.

Гетьманщина наприкінці XVII — на початку XVIII ст. «Вічний мир». Перший Кримський похід. Обрання гетьманом І. Мазепи. Коломацькі статті 1687 р. Зовнішня та внутрішня політика гетьмана І. Мазепи. Правобережна Україна наприкінці XVII — на початку XVIII ст. Відродження козацького устрою на Правобережній Україні. Повстання С. Палія. Україна в подіях Північної війни. Українсько-шведський союз. Воєнно-політичні акції російського царя проти українців. Полтавська битва. Гетьман І. Мазепа в історії України. К. Гордієнко. Становище в Україні після Полтавської битви. Наступ царату на українську культуру. Заходи щодо економіки Гетьманщини. П. Орлик і його Конституція. Гетьман І. Скоропадський. Діяльність Малоросійської колегії. П. Полуботок. Відновлення гетьманства. «Рішительні пункти». Гетьман Д. Апостол, його реформи. Діяльність «Правління гетьманського уряду». Особливості розвитку культури. Освіта і друкарство. Києво-Могилянська академія. Розвиток літератури: поезія, богословські твори, літописна та історична проза. Графіка. Живопис. Музика. Театр. Архітектура. Скульптура.

Тема 11. УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ XVIII ст.

Гетьман К. Розумовський, його діяльність. Остаточна ліквідація гетьманства. Діяльність П. Рум'янцева в Лівобережній Україні. Скасування козацького устрою на Слобожанщині. Ліквідація решток автономного устрою Гетьманщини. Соціально-політичне та економічне становище в Правобережній Україні. Розгортання гайдамацького руху. Коліївщина. М. Залізняк. Зміни у політичному становищі правобережних земель. Соціально-політичне та економічне становище в Галичині, на Буковині та Закарпатті. Опришківський рух. Поділи Речі Посполитої. Зміни у політичному становищі західноукраїнських земель. Адміністративно-територіальний поділ та освоєння запорізьких земель Нової (Підпільненської) Січі. Ліквідація Запорізької Січі. П. Калнишевський. Доля запорожців після ліквідації Запорізької Січі. Заселення Південної України.

Кримське ханство в XVIII ст. Приєднання Криму до Росії. Особливості розвитку культури в другій половині XVIII ст. Освіта. Внесок Києво-Могилянської академії в культурно-освітній розвиток. Розвиток філософських ідей. Г. Сковорода. Природничі науки. Музика. Театр. Архітектура. Скульптура. Графіка. Живопис.

Тема 12. ФОРМУВАННЯ МОДЕРНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ. ТЕОРІЯ ТА СУСПІЛЬНІ ВИКЛИКИ ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ XIX ст.

Від етносу до нації; від Малоросії та Галицької Русі до України. «Українське питання» — проблема панівних націй. «Український проект». Чим поняття «українська нація» відрізняється від понять «українська народність» або «український етнос». Які характеристики їх визначають. Староукраїнство і українство Нового часу. Історична пам'ять — найсуттєвіший чинник формування національної свідомості. Значення фольклору та етнографії в дослідженні національних ознак українців. Пошук науково-історичних підвалин української окремішності. Початок академічного (наукового) етапу українського визвольного руху. Російська панславістська, польська федеративна і українська слов'янофільська теорії. Шляхи мобілізації української нації в умовах модернізаційних трансформацій суспільства. Ідея соборності українських земель. Релігійно-конфесійні проблеми в національному питанні.

Тема 13. УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ У СКЛАДІ РОСІЙСЬКОЇ ТА АВСТРІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЙ НАПР. XVIII — У І ТРЕТИНІ XIX ст.

Українські землі у складі Російської імперії: адміністративно-територіальний устрій та регіональний поділ. Національне та соціальне становище українського населення. Проникнення буржуазних рис повсякденного життя у побут мешканців міста і села. Життя великих міст. Включення західноукраїнських земель до складу Австрійської імперії: адміністративно-територіальний устрій та регіональний поділ. Політика австрійського уряду щодо українців. Національне та соціальне становище українського населення. Зміни у побуті, стилі та традиціях життя міста і села. Вплив міжнародних відносин на розвиток українських земель в першій третині XIX ст. Україна в Російсько-турецькій війні 1806-1812 рр. та Російсько-французькій війні 1812 р. Азовське козацьке військо. Початок національного відродження. Національна ідея в суспільно-політичному русі України. «Історія русів». Українська автономістська ідея. Новгород-Сіверський гурток. Українське культурне відродження на Слобожанщині. Поширення ідей Просвітництва у Західній Україні. Пробудження національного життя. Українська національна ідея в середовищі греко-католицьких священників. «Руська трійця». Масонство в Україні. Україна в програмних документах декабристів. Повстання Чернігівського полку. Польське повстання 1830-1831 рр. і Україна.

Тема 14. СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНЕ ЖИТТЯ НАРОДУ ТА УКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ РУХ У ПЕРШІЙ ПОЛ. XIX ст.

Сільське господарство. Початок промислової революції. Формування фабрично-заводської промисловості. Міста. Розвиток внутрішньої торгівлі.

Одеса. Місце України в зовнішній торгівлі Російської імперії. Повсякденне життя. Соціально-економічне становище українського населення під владою Австрійської та Російської імперій і соціальні рухи. Форми й характер протесту козаків, селян та військових поселенців. Селянські виступи під проводом У.Кармелюка. «Київська козаччина» 1855 р. Селянські виступи в Галичині, Буковині, Закарпатті. Утворення Кирило-Мефодіївського братства. Програмні документи й громадсько-політична діяльність братчиків. Місце Т. Шевченка в українському національному відродженні. П. Куліш. М. Костомаров. Риси ментальнісних установок, що відрізняли українців від сусідніх національних спільнот: поляків і росіян. Національно-визвольний рух на західноукраїнських землях під час революції 1848-1849 рр. в Австрійській імперії. Зв'язки діячів українського руху Наддніпрянщини з лідерами чеського і південнослов'янського відродження. Утворення та діяльність Головної руської ради. Українське питання на Слов'янському з'їзді у Празі. Участь українців у виборах до австрійського парламенту.

Тема 15. КУЛЬТУРНЕ ЖИТТЯ В УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ НАПРИКІНЦІ ХVІІІ — У ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ ХІХ ст.

Особливості розвитку культури. Капіталізація і її вплив на культуру. Освіта. Київський та Харківський університети. Гімназії. Рішельєвський та Ніжинський ліцеї. Наука. Видатні вчені. Нова українська література і театр як відображення тенденцій суспільного розвитку. Т. Шевченко, І. Котляревський, Г. Квітка-Основ'яненко, П. Гулак-Артемівський, Є.Гребінка. Музика, образотворче мистецтво і архітектура в пошуках українського мистецького стилю. Традиційно-побутова культура у селі та місті. Релігійне життя. Доля української жінки.

Тема 16. МОДЕРНІЗАЦІЯ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В СЕРЕДИНІ — У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХІХ ст.

Вплив аграрної реформи уряду Франца-Йосифа 1848 р. на розвиток економіки у західноукраїнських землях. Селянська реформа 1861 р. у Наддніпрянській Україні. Зміни в сільському господарстві. Капіталізація. Ринкові відносини. Поширення вільнонайманої праці. Розвиток промисловості. Особливості індустріалізації в Україні. Розвиток міст і сіл. Розширення внутрішнього ринку. Торгівля. Українські підприємці. Родини Яхненків і Симиренків. Реформи адміністративно - політичного управління 60-70-х років ХІХ ст. у підросійській Україні. Зміни у соціальній структурі суспільства. Суперечливі процеси модернізації повсякденного життя. Початок трудової еміграції.

Тема 17. НАЦІОНАЛЬНА ІДЕЯ. УКРАЇНОФІЛЬСЬКИЙ КУЛЬТУРНИ ЦЬКИЙ І ПОЛІТИЧНИЙ ЕТАПИ ВИЗВОЛЬНОГО РУХУ.

Зіткнення російської, польської, німецької і австрійської національних ідей на українських землях. Українське питання, його головні засади і принципи. Україна в геополітичних стратегіях Росії, Німеччини, Австро-Угорщини. Хлопомани і народовці.

Москвофільство і малоросійство. Подвійна лояльність української еліти. Український соціалізм. М. Драгоманов. Націонал-демократична течія -

галицькі народовці і київські старогромадівці. Ідея територіалізму - патріотизму землі та концепт «українська політична нація». Національний соціал-демократизм. Участь представників різних етносів в українському визвольному русі.

Тема 18. СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ РУХ В УКРАЇНІ У II ПОЛ. XIX ст.

Початок громадівського руху наприкінці 50-х - у 60-х роках XIX ст. Київська та інші громади. Журнал «Основа». В. Антонович. Валуєвський циркуляр. Основні течії суспільно-політичного руху в 50-60-х роках XIX ст. на західноукраїнських землях: москвофіли та народовці. Культурно-освітнє товариство «Просвіта». Польське повстання 1863-1864 рр. і Україна. Відродження громадівського руху в 70-90-х роках. Громадівський рух. «Південно-Західний відділ Російського географічного товариства». «Київський телеграф». Емський указ. Російський громадсько-політичний рух народників в українських землях. Діяльність галицьких народовців у другій половині 70-х-90-ті роки XIX ст. Розгортання руху народовців на Буковині та в Закарпатті. Радикальний рух у Галичині. «Новоєрівська» політика народовців. О. Барвінський та О. Кониський. Утворення першої політичної партії в Україні (РУРП). І. Франко. Утворення УНДП та УСДП. Самостійницька позиція партій Західної України. Українці в Галицькому сеймі та Австрійському парламенті. Українці-самостійники (М. Міхновський і Ю. Бачинський).

Тема 19. КУЛЬТУРНЕ ЖИТТЯ УКРАЇНИ В ДРУГІЙ ПОЛ. XIX ст.

Особливості розвитку української культури. Освіта. Недільні школи в Наддніпрянській Україні. Вищі навчальні заклади. Новоросійський університет. Наука. Наукові товариства. М. Грушевський. Література. Драматургія. Архітектура та містобудування. Живопис. Музика. Музеї. Українські підприємці-благодійники. Родини Терещенків та Харитоненків. Фольклор та декоративно-ужиткове мистецтво. Повсякденне життя: звичаї, традиції побут. Зміни у житті українських жінок. Особливості релігійного життя.

Тема 20. НАШ КРАЙ НАПРИКІНЦІ XVIII — У XIX ст.

Особливості модернізації регіону і краю в другій половині XVIII - поч. XX ст. Вплив адміністративно-територіальних реформ 60-70-х років XIX ст. на систему управління краю. Етнічний і соціальний склад мешканців. Міграція. Господарське життя. Духовне життя: вірування, звичаї, традиції, побут. Вплив визвольного руху на свідомість місцевого населення. Особливості розвитку культури. Повсякденне життя різних верств місцевого населення.

Тема 21. УКРАЇНА НА ПОЧАТКУ XX ст.

Україна у складі Росії та Австро-Угорщини. Місце української економіки в господарському житті двох імперій. Економічна криза 1900-1903 рр. Утворення монополістичних об'єднань. Вітчизняний, імперський та іноземний капітал в економіці українських земель. Стан українського підприємництва. Індустріальна модернізація.

Тема 22. УКРАЇНА В РОКИ ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ. ПОЧАТОК УКРАЇНСЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЇ.

Україна в геополітичних планах країн Антанти і центральних держав. Ставлення населення і політиків до війни. Заснування Головної української ради. Союз визволення України. Формування легіону Українських січових стрільців.

Тема 23. УКРАЇНСЬКА ДЕРЖАВНІСТЬ В 1917-1921 рр.

Універсали ЦР. Проголошення УНР. Руйнація звичайного повсякденного способу життя і настрої населення в умовах загострення політичного протистояння. Вступ військ Німеччини та Австро-Угорщини на територію УНР. Гетьманський переворот. П. Скоропадський. Анулювання Брестського миру і наступ військ РСФРР на Україну. Утворення Директорії. Злука УНР і ЗУНР. Українсько-польська війна. Поглинення Північної Буковини, Бессарабії та Закарпаття іноземними державами. «Воєнний комунізм». Повстанські рухи, поразка українського визвольного руху. Уроки та наслідки державотворчих процесів.

Тема 24. КУЛЬТУРА І ДУХОВНЕ ЖИТТЯ В УКРАЇНІ В 1917-1921 рр.

Нові тенденції та чинники розвитку культури в 1917-1921 рр. Культурні здобутки українських урядів в освітній політиці. Культурно-освітня діяльність громадських організацій. Подвижництво творців та діячів культури, їх внесок у вітчизняну й світову культуру. Діяльність більшовиків у сфері культури. Релігійне життя.

Тема 25. УКРАЇНСЬКА СРР В УМОВАХ НОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ (1921-1928 рр.).

Внутрішнє і міжнародне становище. Державний статус України в 1921-1922 рр. Утворення СРСР. Статус УСРР у складі Радянського Союзу. Голод 1921-1923 рр. Впровадження непу в Україні. Відбудова промисловості і сільського господарства. Грошова реформа. Початок індустріалізації народного господарства. Економічне, соціальне та повсякденне життя населення в роки непу. Політика влади у царині культури. Українізація (коренізація). Ставлення влади та населення до українізації. Розвиток науки і культури. Освіта. Кампанія з ліквідації неписьменності. Релігійне життя в Україні. Формування нового укладу повсякденного життя.

Тема 26. СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПЕРЕТВОРЕННЯ В РАДЯНСЬКІЙ УКРАЇНІ (1929-1938 рр.).

Перехід до форсованої індустріалізації. Директивна економіка. Життя і побут верств і груп населення. Хлібозаготівельні кризи 1927-1929 рр. Перехід до суцільної колективізації. Розкуркулення. Доля приватних сільських господарів та їхніх господарств. Повернення до продрозкладки. Зміни у житті, побуті й психології селян. Голодомор 1932-1933 рр. - геноцид українського народу. «Закон про п'ять колосків». Хлібозаготівлі та їх суть. Масштаби та наслідки Голодомору. Зміни в соціальному складі населення. Формування партійно-бюрократичної номенклатури. Масові репресії. «Великий терор». Пропагандистський ідеал радянської людини. Зміни у масовій психології та свідомості населення. Становище у галузі освіти.

Досягнення науки та гальмівні чинники її розвитку. Література і мистецтво. «Розстріляне відродження». Політика держави щодо церкви та її наслідки. Ліквідація УАПЦ.

Тема 27. ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ В 1921-1939 рр.

Правовий статус Східної Галичини та українських північно-західних земель у складі Польщі. Осадництво. Промисловість і сільське господарство. Українська кооперація. Економічне і соціальне становище населення. Політична ситуація. «Пацифікація». Розгортання українського націоналістичного руху. Утворення Української військової організації та Організації українських націоналістів. Українські політичні партії. Культурне життя. Українські землі у складі Румунії. Економічне і соціальне становище українського населення. Діяльність українських політичних партій і рухів. Культурне життя. Становище Закарпаття у складі Чехословаччини. Економічне, соціальне та культурне життя. Течії у громадсько-політичному житті українців: русофільство, русинство, українофільство. Карпатська Україна. «Карпатська Січ». А. Волошин

Тема 28. НАШ КРАЙ у 1900-1939-х роках.

Процеси модернізації економічного і соціального життя на початку ХХ ст. Вплив Першої світової війни на соціальне і економічне життя. Події Української революції на території краю. Вплив воєнно-політичних подій 1917-1921 рр. на становище в краї. Особливості адміністративно-територіального устрою, економічного і соціального розвитку краю у 1921-1939-ті роки. Особливості культурних процесів. Внесок діячів культури краю в розвиток вітчизняної культури. Зміни у повсякденному житті населення. Духовне життя, звичаї, традиції, побут. Політичне життя.

Тема 29. УКРАЇНА В РОКИ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ (1939-1945 рр.).

Україна у міжнародній політиці напередодні Другої світової війни. Радянсько-німецькі договори 1939 р. Початок Другої світової війни. Вступ Червоної армії на територію Західної України. Возз'єднання Хотинщини, Південної Бессарабії і Північної Буковини з УРСР. Радянізація нових територій. Становище в Україні в 1939-у першій половині 1941 рр. Початок німецько-радянської війни. Проголошення Акту відновлення Української держави 30 червня 1941 року. Відступ Червоної армії. Мобілізаційні заходи та евакуація. Військові події 1941-1942 рр. Окупація України. Нацистський «новий порядок». Життя населення України в умовах окупації. Колабораціонізм. Концтабори та масове знищення людей. Голокост. Остарбайтери. Життя в евакуації. Рух Опору та його течії. Розгортання радянського партизанського руху. Створення УПА. Початок визволення України. Бої на Лівобережжі. Звільнення Києва. Звільнення Правобережної та Південної України. Примусове виселення з Криму в східні регіони СРСР татар, греків, вірмен. Завершення вигнання окупантів з України. Становище в західних областях. Завершення Другої світової війни. Героїзм українського народу. Ціна перемоги. Культура в роки війни. Наш край у 1939-1945 рр.

Тема 30. УКРАЇНА В ПЕРШІ ПОВОЄННІ РОКИ (1945 — ПОЧАТОК 50-х рр.).

Адміністративно-територіальні зміни. Україна в ООН та міжнародних організаціях. Внутрішньополітичне та економічне становище республіки. Відбудовчі процеси у господарстві. Голод 1946-1947 рр. Зміни в житті та побуті населення. Відновлення політики радянзації в західних областях України. Національно - визвольний рух 1944-1945 рр. Становище церкви. Ліквідація УГКЦ. Партизанські дії УПА. Операція «Вісла». Освіта. Наука. Література і мистецтво. Становище творчої інтелігенції. Ідеологічні кампанії. Наш край у 1945-на початку 50-х рр.

Тема 31. УКРАЇНА В УМОВАХ ПОЛІТИЧНОЇ ТА ЕКОНОМІЧНОЇ ЛІБЕРАЛІЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА (середина 50-х - середина 60-х рр.).

Внутрішньополітичне становище України у середині 50-х рр. Стан промисловості та сільського господарства. Соціальне та економічне життя населення. Входження Кримської області до складу УРСР. Участь українців у повстаннях у сталінських концтаборах 1953-1954 рр. XX з'їзд КПРС і початок лібералізації суспільного життя. Л.Лук'яненко, І.Кандиба, А.Горська, В.Чорновіл, І.Дзюба та ін. Реабілітація жертв сталінських репресій. Ставлення в суспільстві до діяльності М.Хрущова. Загострення боротьби серед вищого партійного керівництва України. Зміни в управлінні господарством. Розвиток промисловості. Аграрна політика у другій половині 50-х — першій половині 60-х рр. XX ст. Нові явища у соціальній сфері. Зрушення у повсякденному житті населення. Науково-технічна революція. Реформи освіти. Здобутки науки. Посилення русифікації. «Відлига» в українській літературі та у мистецтві. «Шістдесятництво» в українській культурі. Зародження дисидентського руху в Україні та його особливості. Релігійна політика. Наш край у 1953-1964 рр.

Тема 32. УКРАЇНА У ПЕРІОД ЗАГОСТРЕННЯ КРИЗИ РАДЯНСЬКОЇ СИСТЕМИ (СЕРЕДИНА 60-х — середина 80-х рр.).

Ідеологічні орієнтири партійно-радянського керівництва та зміни у його структурі. Конституція УРСР 1978 р. Спроби реформування економіки в другій половині 60-х років. Економічне становище УРСР у 70-ті — на початку 80-х рр. XX ст. Матеріальний рівень життя населення. Зміни в соціальній та у національній структурі населення. Здобутки і проблеми розвитку соціальної сфери. Привілейоване становище партійно - радянської номенклатури. Повсякденне життя населення. Моральний стан радянського суспільства. Освіта. Стан науки: здобутки і проблеми. Розвиток літератури. Формування опозиційних течій в культурі та реакція на них влади. Суперечливі тенденції в розвитку українського мистецтва. Активізація опозиційного руху в другій половині 60-х - на початку 70-х років. Форми діяльності дисидентів. Наш край у середині 60-х- на початку 80-х рр.

Тема 33. РОЗПАД РАДЯНСЬКОГО СОЮЗУ Й ПРОГОЛОШЕННЯ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ (1985-1991 рр.).

Причини та початок «перебудови». Чорнобильська катастрофа. Політика «прискорення» та її наслідки в Україні. Стан економіки. Рівень життя населення. Розгортання страйкового руху. Гласність та лібералізація. Зрушення у політичному житті України. Пожвавлення громадської

активності. Формування багатопартійної системи. Активізація національного руху у другій половині 80-х років. Формування національних громадських організацій і об'єднань. Початок та проблеми релігійного відродження. Результати виборів до Верховної Ради УРСР і місцевих рад 1990 р. Декларація про державний суверенітет України. Україна у загальносоюзних суспільно-політичних процесах у першій половині 1991 року. Спроба державного перевороту в СРСР. Проголошення, незалежності України. Розпад СРСР. Наш край у 1985-1991 рр.

Тема 34. УКРАЇНА В УМОВАХ НЕЗАЛЕЖНОСТІ.

Державотворчі процеси: особливості розбудови законодавчої, виконавчої та судової влади в Україні. Участь населення у державотворчих процесах. Прийняття Конституції України (1996 р.). Становлення інституту президентства в Україні. Стан господарства після розпаду СРСР. Спроби реформування економіки. Роздержавлення, приватизація та фінансова система України. Соціальне та економічне становище населення. Еміграція. Основні тенденції розвитку економіки в другій половині 90-х років. Пошуки шляхів стабілізації на початку XXI ст. Здійснення аграрної реформи. Включення населення у ринкові відносини. Кроки до інтеграції української економіки у європейський та світовий економічний простір. Демографічні зміни. Соціальна диференціація суспільства. Міжнаціональні відносини. Основні чинники та особливості розвитку культури в Україні. Модернізація національної системи освіти. Основні тенденції розвитку науки. Здобутки української літератури і мистецтва. Фізична культура, спорт. Досягнення і проблеми української культури на початку XXI ст. Стан навколишнього середовища та проблеми охорони довкілля. Подолання наслідків Чорнобильської катастрофи. Міжнародне співробітництво у сфері охорони довкілля. Екологічні проблеми початку XXI ст. Основні чинники та особливості релігійного життя України в умовах незалежності. Взаємовідносини державної влади та релігійних конфесій. Основні принципи зовнішньої політики незалежної України. Ядерне роззброєння. Україна в міжнародних організаціях. Пошуки зовнішньополітичних орієнтирів наприкінці XX — на початку XXI ст. Розвиток краю в умовах незалежності України.

4. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ

ДЛЯ ПІДГОТОВКИ АБІТУРІЄНТІВ ДО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ З ДИСЦИПЛІНИ «ІСТОРІЯ УКРАЇНИ»

1. Найдавніші часи в Україні: палеоліт, неоліт, доба металів. Трипільська культура та її історичне значення .
2. Становлення державотворчих традицій на території України: киммерійці, скіфи, сармати. Античні міста-держави Північного Причорномор'я.
3. Походження, розселення, господарство та суспільний устрій східних слов'ян у VI-IX ст. Перші державні об'єднання східних слов'ян.
4. Теорії походження державності східних слов'ян. Утворення Давньоруської держави. Перші князі.

5. Державний лад, внутрішня та зовнішня політика Київської Русі періоду її розквіту.
6. Реформи Володимира Великого та Ярослава Мудрого.
7. Прийняття християнства в Київській Русі, історичне значення.
8. Соціально-економічні відносини у давньоруському суспільстві.
9. Культура Київської Русі.
10. Причини та наслідки роздробленості Давньоруської держави.
11. Галицько-Волинське князівство. Данило Галицький.
12. Боротьба Русі проти монголо-татарської навали.
13. Приєднання українських земель до Великого князівства Литовського та Польщі. Польсько-Литовське зближення.
14. Люблінська унія. Зміни в економічній та соціальній структурі укр. суспільства.
15. Берестейська церковна унія. Загострення міжконфесійних відносин в Україні.
16. Причини, час та джерела формування українського козацтва.
17. Утворення Запорізької Січі: устрій, господарство. Реєстрові та нереєстрові козаки.
18. Українське козацтво у боротьбі проти турецько-татарської експансії у другій половині XVI-на початку XVII ст. Петро Сагайдачний.
19. Селянсько-козацькі повстання проти польського панування в кін. XVI-у пер. пол. XVII.
20. Українська культура у другій половині XVI-першій половині XVII ст. Церковні братства. Петро Могила.
21. Причини, характер, рушійні сили та періодизація Української національної революції другої половині XVII.
22. Розгортання національно-визвольної та соціальної боротьби у перший період Української національної революції другої половині XVII ст.
23. Утворення української гетьманської держави у роки Української національної революції другої половині XVII ст.
24. Богдан Хмельницький – полководець та державний діяч.
25. Переяславська угода 1654 р. «Березневі статті».
26. Криза української державності у другій половині XVII ст. Політика Івана Виговського та Юрія Хмельницького.
27. Боротьба старшинських угруповань за владу та її наслідки для революції. «Руїна».
28. Причини поразки, наслідки та історичне значення Української національної революції 1648-1676 рр.
29. Українські землі наприкінці XVII- на початку XVIII ст. Іван Мазепа. Пилип Орлик.
30. Антиукраїнська політика російського уряду та боротьба української старшини за збереження автономії у першій половині XVIII ст. Іван Скоропадський, Павло Полуботок, Данило Апостол
31. Ліквідація автономії українських земель та Запорозької Січі у другій половині XVIII ст.

32. Культура України у другій половині XVII- XVIII ст. Григорій Сковорода.
33. Східноукраїнські землі у складі Російської імперії в кінці XVIII ст - пер. пол. XIX ст.
34. Західноукраїнські землі у складі Австрійської імперії в кін. XVIII ст – пер. пол. XIX ст.
35. Національне відродження у першій половині XIX ст. : історичні умови, характер. «Руська трійця». Кирило-Мефодієвське товариство.
36. Скасування кріпацтва в українських землях. Особливості капіталістичної модернізації в Україні у другій половині XIX-на початку XX ст.
37. Культура України у XIX ст.
38. Загальноросійські суспільно-політичні рухи в другій половині XIX ст. та їх вплив на український народ.
39. Політичний етап в українському національному русі у кінці XIX-на початку XX ст.
40. Столипінська аграрна реформа, та її економічні та політичні наслідки для України.
41. Україна в першій світовій війні.
42. Українська національно-визвольна революція 1917-1921 рр.: причини, характер, періодизація.
43. 43. Утворення та діяльність Центральної Ради. Універсали – від автономії до незалежності України.
44. Гетьманат П. Скоропадського. Внутрішня та зовнішня політика гетьманського уряду.
45. Утвердження Директорії УНР. Політичний курс та соціально-економічні заходи.
46. Західноукраїнська Народна республіка. Акт Злуки ЗУНР та УНР.
47. Причини поразки та історичне значення Української національно-визвольної революції 1917-1921 рр.
48. Основні етапи становлення радянської влади в Україні в 1917-1929 рр. Політика «воєнного комунізму».
49. Україна в роки нової економічної політики. Вхідження України до СРСР.
50. Політика українізації в 20-рр. XX ст. Національне відродження у літературі та мистецтві.
51. Особливості індустрілізації та колективізації в Україні.
52. Утвердження тоталітаризму в Україні. Масові політичні процеси та репресії.
53. Становище західноукраїнських земель у складі Польщі, Румунії. Чехословаччини в період між двома світовими війнами: соціально-економічний розвиток та суспільно-політичне життя.
54. Українське питання напередодні та на початку Другої світової війни. Етнічне воз'єднання українських земель.
55. Початок Великої Вітчизняної війни. Фашистський окупаційний режим.
56. Рух Опору в Україні в роки Другої світової війни.
57. Визволення України від німецьких загарбників. Внесок українського народу в перемогу над нацизмом.

58. Відбудова і розвиток народного господарства у першому повоєнному десятиріччі.
59. Утворення ООН. Україна і ООН.
60. Хрущовська «відлига» та її особливості в Україні.
61. Наростання кризових явищ у соціально-політичному та економічному житті
62. України (друга половина 60-х – перша половина 80-х рр. ХХ ст.).
63. Дисидентський та правозахисний рух в Україні 60-80-х рр. ХХ ст.
64. Економічний та суспільно-політичний розвиток України в роки перебудови.
65. Політична боротьба в Україні в кінці 80-х – на початку 90-х рр. Спроба перевороту в СРСР у серпні 1991 р. та вплив його на суспільно-політичний розвиток України.
66. Проголошення незалежності України. Державотворення в умовах незалежності..
67. Політична та соціально-економічна ситуація в Україні. Державотворення в умовах незалежності.
68. Правове оформлення незалежності держави. Конституційний процес.
69. Зовнішня політика незалежної України.
70. Українська діаспора: основні етапи розвитку. Основні напрями співпраці з незалежною Україною.

5. ЛІТЕРАТУРА

1. Аркас М. Історія України-Русі / М. Аркас. – Одеса : Маяк, 1994. – 392 с.
2. Бойко О.Д. Історія України: навч. посіб. / О. Д. Бойко. – 3-тє вид., доп. – К.: Академвидав, 2006. – 688 с. (Альма-матер).
3. Верстюк В. Україна від найдавніших часів до сьогодення. Хронологічний довідник / В. Верстюк, О. Дзюба, В. Репринцев. – К.: Наукова думка, 1995. – 688 с.
4. Гусєв В.І. Історія України: навч. посіб. / В. І. Гусєв, Ю. О. Калінцев, С. В. Кульчицький – К.: Вища школа, 2003. – 431 с.
5. Грицак Я. Нарис історії України. Формування модерної української нації ХІХ–ХХ ст. / Я. Грицак. – К.: Генеза, 2000. – 360 с.
6. Грушевський М. Історія України-Руси. В 11 т., 12 кн. – К.: Наукова думка, 1991.
7. Давня історія України: в 3 т. – К.: Наукова думка, 1997-2000.
8. Довідник з історії України. А-Я / за заг. ред. І. Підкови, Р. Шуста; Ін-т істор. досліджень ЛНУ ім. І. Франка. – 2-ге вид., доопрац. і доп. – К.: Генеза, 2001. – 1136 с.
9. Дорошенко Д. Нарис історії України: у 2 т. – К., 1991.
10. Жуковський А. Нарис історії України / А. Жуковський, О. Субтельний. – Львів, 1992. – 230 с.
11. Екельчик С. История Украины: становление современной нации / С. Екельчик. – К., 2010.

12. Енциклопедія історії України: у 5-ти т. / редкол.: В.А. Смолій (голова), Я.Д. Ісаєвич, С.В. Кульчицький [та ін.]. – К.: Наукова думка, 2005.
13. Єфименко О. Історія України та її народу / О. Єфименко; [пер. з рос. В. Д. Калити]. – К.: Мистецтво, 1992. – 256 с.
14. Історія України: посібник / за ред. Г. Темка, Л. Тупчієнка. – К.: Видавничий центр «Академія», 2002 – 480 с. (Альма-матер).
15. Історія України / за ред. В. Смоля. – 3-тє вид., доп. й перероб. - К.: Альтернативи, 2002. – 471 с.
16. Історія України / кер. авт. кол. Ю. Зайцев. – Вид.4-те. – Львів: Світ, 2003. – 520 с.
17. Історія України: навч. - метод. посіб. для семінар. занять / В.М. Литвин, А.Г. Слісаренко, В.Ф. Колесник [та ін.]. – К.: Знання-Прес, 2006. – 460 с.
18. Історія України: Документи. Матеріали. Посібник / уклад., комент. В. Ю. Короля – К., 2002. – 448 с. (Альма-матер).
19. Історія українського козацтва: Нариси: у 2 т. / редкол.: В. А. Смолій [та ін.]. – К.: Києво- Могилянська академія, 2006. – Т. 1. – 800 с.; – 2007. – Т. 2. – 724 с.
20. Касьянов Г. Україна 1991–2007: нариси новітньої історії / Г. Касьянов. – К.: Наш час, 2008. – 432 с.
21. Король В. Історія України: навч. посібник / В. Король. – 2-ге вид., доп. – К.: В.Ц.: «Академія», 2008. – 496 с. (Альма-матер)
22. Котляр М. Довідник з історії України / В. Котляр, С. Кульчицький. – К., 1996. – 240 с.
23. Крип'якевич І. Історія України / І. Крип'якевич. – Львів: Світ, 1992. – 520 с. – («Пам'ятки історичної думки України»).
24. Магочій Павло-Роберт. Історія України / Павло-Роберт Магочій. – К.: Критика, 2007. – 640 с.
25. Мицик Ю. Історія України: навч. посіб. для старшокласників / Ю. Мицик, О. Бажан, В. Власов. – К., 2005. – 576 с.
26. Мороз В. Я. Україна у двадцятому столітті. Етап перший.1900-1920 рр. / В. Я. Мороз. – Львів: Ліга-Прес, 2005. – 656 с.
27. Новий довідник: Історія України / упоряд. С. Крупчан, Т. Крупчан, О. Скопненко, О. Іванюк. – 2-ге вид. – К.: ТОВ «КАЗКА», 2006. – 736 с.
28. Остафійчук В. Історія України: сучасне бачення: навч. посіб. / В. Остафійчук. – 3-тє вид., перероб. і доп. – К.: Знання-Прес, 2006. – 422с.
29. Панченко П. П. Історія України ХХ – початку ХХІ століття: навч. посіб. / П.П. Панченко, Н.П. Барановська, С.С. Падалка [та ін.]; за заг. ред. В. А. Смоля. – К.: Знання, 2004. – 582 с.
30. Пасічник М. Історія України: державницькі процеси, розвиток культури та політичні перспективи: навч. посіб. / М. Пасічник. – 2-ге вид., стер. – К.: Знання, 2006. – 735 с.
31. Полонська-Василенко Н. Історія України: у 2 т. – К.: Либідь, 1992.
32. Полянський О. Історія України : [навч. посіб. для семінарських занять для студ. неісторичних спеціальностей ВНЗ] / Олег Полянський, Руслана Труба. – Л.: ЛДУФК, 2011. – 468 с.

33. Савченко Н. Історія України: модульний курс: навч. посіб. / Н. Савченко, М. Подольський – К., 2006. – 544 с. 10
34. Світлична В. Історія України: навч. посіб. / В. Світлична – 4-е вид. – К.: Каравела, 2008. – 400 с.
35. Субтельний О. Україна: історія / О. Субтельний; [пер. з англ. В. Шевчука]. – 3-тє вид., перероб. і доп. – К.: Либідь, 1993. – 720 с.
36. Україна крізь віки: у 15 т. / НАН України; Ін-т історії України НАН України. – К., 1998–1999.
37. Яковенко Н. Нарис історії середньовічної та ранньомодерної України / Н. Яковенко. – 2-ге вид., перероблене та розшир. – К.: Критика, 2005. – 584 с.